

แนวความคิดทางกฎหมายมหาชนในประเทศไทย ว่าด้วยอำนาจรัฐ
ตั้งแต่ พุทธศักราช 2521 ถึง พุทธศักราช 2539

นางสาววีรวรรณ นทกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-2197-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CONCEPT OF PUBLIC LAW IN THAILAND ON STATE POWER
FROM B.E. 2521 TO B.E. 2539

Miss Werawan Natakul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Programs in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-14-2197-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวความคิดทางกฎหมายมหาชนในประเทศไทยว่าด้วยอำนาจรัฐ
ตั้งแต่ พุทธศักราช 2521 ถึง พุทธศักราช 2539

โดย

นางสาววีรวรรณ นทกุล

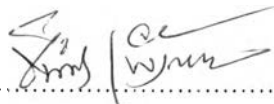
ภาควิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

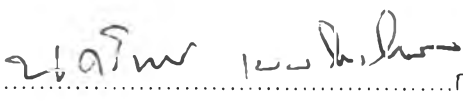

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธิติพันธ์ เชื้อบุญชัย)

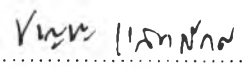
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เกียงไกร เจริญธนาวัฒน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. นครินทร์ เมฆไตรรัตน์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ชาญชัย แสงศักดิ์)

วีรวรรณ นทกุล : แนวความคิดทางกฎหมายมหาชนในประเทศไทย ว่าด้วยอำนาจรัฐ ตั้งแต่ พุทธศักราช 2521 ถึง พุทธศักราช 2539. CONCEPT OF PUBLIC LAW IN THAILAND ON STATE POWER FROM B.E.2521 TO B.E.2539. อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภลักษณ์ พิณีจิวดล. 234 หน้า. ISBN 974-14-2197-4.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาว่าแนวความคิดทางกฎหมายมหาชนในประเทศไทย ว่าด้วยอำนาจรัฐ ตั้งแต่ พุทธศักราช 2521 ถึง พุทธศักราช 2539 เป็นไปตามหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยหรือไม่ ในฐานะที่ประเทศไทยนำเสนอว่าเป็นรัฐเสรีประชาธิปไตย โดยศึกษาจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นกติกาหลักในการปกครองประเทศ และพิจารณาสภาพความเป็นจริงทางการเมืองและสังคมประกอบ

จากการศึกษาพบว่ารัฐไทยเป็นรัฐที่มีอำนาจมาก เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเป็นวัฒนธรรมอำนาจนิยม ทั้งนี้เป็นเพราะในสังคมการเมืองไทย ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการเมืองปกครองมาตั้งแต่ต้น แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ประชาชนก็ยังไม่ถือกำเนิดขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กลุ่มบุคคลซึ่งเป็นชนชั้นนำผูกขาดการใช้อำนาจของรัฐมาโดยตลอด ทั้งนี้ สามารถพิจารณาแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ตั้งแต่ พ.ศ.2475 – พ.ศ.2516 ได้แก่ ชนชั้นนำในระบบราชการ และตั้งแต่ พ.ศ.2516 – พ.ศ.2539 ได้แก่ ชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจรัฐภายใต้ระบบการเมืองที่เปิดกว้างขึ้นตามกระแสโลกที่ยึดถืออุดมการณ์ประชาธิปไตยและเศรษฐกิจเสรีนิยม

รัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นกฎหมายในการจัดระเบียบอำนาจสูงสุดแห่งรัฐและเป็นหลักในการปกครองประเทศ ถูกใช้เป็นเพียงสัญลักษณ์ของการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยที่รัฐธรรมนูญแทบทุกฉบับของไทย ผู้ปกครองเท่านั้นที่ผู้สถาปนารัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญไทยจึงเป็นเพียงเทคนิคทางกฎหมายของผู้มีอำนาจในรัฐเพื่อใช้ปกครองประเทศมากกว่าจะเป็นกติกาที่สังคมทั้งสังคมให้การยอมรับ รัฐธรรมนูญไทยไม่มีลักษณะเป็นภาพสะท้อนและผลของอุดมการณ์เชิงปรัชญาแบบประชาธิปไตยและเสรีนิยม

ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดแนวความคิดในการปฏิรูปการเมืองขึ้นในปี พ.ศ.2535 เพื่อให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองมากยิ่งขึ้น อันเป็นไปตามหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตย และการใช้อำนาจของรัฐต้องได้รับการตรวจสอบ โดยเพิ่มกลไกการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกๆ ด้าน

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....

ปีการศึกษา.....2548.....

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภลักษณ์ พิณีจิวดล.
รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภลักษณ์ พิณีจิวดล.

4586113034 : MAJOR LAWS

KEY WORD: PUBLIC LAW / CONSTITUTION / STATE POWER / SOVEREIGNTY POWER /
WERAWAN NATAKUL : CONCEPT OF PUBLIC LAW IN THAILAND ON STATE
POWER FROM B.E. 2521 TO B.E. 2539. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF.
SUPALAK PINITPUVADOL Ph D., 234 pp. ISBN 974-14-2197-4.

The aim of this research is to study "Concept of Public Law in Thailand on State Power from B.E. 2521 to B.E. 2539", based on studying in the constitution ,the supremacy law, and considering the real political circumstances as well as social conditions at that period.

The result of this research indicates that Thai political system in which rarely provide opportunities for their citizens to participate. In sprit of the change of Thai regime in B.E. 2475 ,participatory democracy did not occurred. According to this, state power was still used by only some groups of leading people, who had used absolute power during that time. However, it can be considered and divided into 2 dominant groups. The first one is those who worked as the superiors and the higher government officers between B.E. 2475 and B.E. 2516. The second is some particular groups in business areas who involve in political system between B.E. 2516 and B.E. 2539.

Constituon, considered as the supremacy law and the principle of the democratic regime, was used just to symbolize the democracy regime. Moreover, almost constitutions were written by only governments. Also, it were used as legitimate tools of politicians rather than used for the public in general acceptance. It could be argued that Thai constitution did not have a reflection of the principle and philosophy Democracy regime.

Consequently, the idea of political reform was initially established in B.E. 2535 in order to stimulate every one to participate in political system. Furthermore, the use of state power must be examined through increasing certain systems and should be controlled in every level.

Field of study.....Laws..... Student's signature... *Werawan Natakul*
Academic year.....2005..... Advisor's signature... *Supalak Pinitpuvadol*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้เพราะความเมตตาและความกรุณาอย่างยิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร.ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ที่ให้ทั้งคำปรึกษา แนะนำ ให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งกรุณาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนติดตามดูแลผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยดีเสมอมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อูวรรณโณ ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ชาญชัย แสวงศักดิ์ รองศาสตราจารย์ ดร.นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำและข้อคิดอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ที่นอกจากจะกรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้วยังให้ความเมตตาแก่ผู้เขียนด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทิพย์ โสทธิพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในเบื้องต้น ที่คอยให้ความดูแลเอาใจใส่ ให้ข้อคิด ตลอดจนติดตามความคืบหน้าในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยดีตลอดระยะเวลาที่ท่านมีชีวิต และรองศาสตราจารย์ ดร.ศันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์ ที่คอยเป็นกำลังใจให้การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ลุล่วงสู่ความสำเร็จ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคุณพ่ออรรุญและคุณแม่วิมาลา นทกุล ที่ให้กำลังใจรวมทั้งให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เขียนเสมอมา รวมทั้งขอขอบคุณ คุณบุญอนันต์และคุณประพันธ์ พงษ์ นทกุล น้องชายฝาแฝดของผู้เขียนที่ช่วยเป็นกำลังใจ ให้ข้อคิดและมีส่วนร่วมในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบคุณพี่นา เจ้าหน้าที่หลักสูตรนิติศาสตร์ภาคบัณฑิต พี่อ้อ พี่โรส หมวย และหนูย เจ้าหน้าที่หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต และพี่นุจรี ที่คอยให้กำลังใจและให้ความสะดวกในด้านต่างๆ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูล ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้เขียนตลอดมา

ท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ ตลอดจนผู้มีอุปการะคุณทุกท่านซึ่งไม่อาจกล่าวนามมาได้ทั้งหมดมา ณ ที่นี้จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อนึ่ง หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ข้อผิดพลาดบกพร่องประการใดแล้ว ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย.....	6
1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	6
1.4 สมมติฐาน.....	7
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจรัฐในทางกฎหมายมหาชน.....	9
2.1 แนวความคิดในการกำเนิดรัฐ : กำเนิดรัฐในสังคมมนุษย์ทางปรัชญา.....	9
2.1.1 รัฐเกิดจากพันธสัญญาประชาคม.....	9
2.1.2 รัฐเกิดจากความขัดแย้ง.....	17
2.1.3 รัฐและแนวความคิดว่าด้วยการจัดสร้างสถาบัน.....	21
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจในสังคมการเมืองที่เรียกว่ารัฐ.....	22
2.2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดสถาบันให้กับอำนาจการเมือง :	
อำนาจรัฐ.....	22
2.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ อำนาจอธิปไตย และกฎหมาย.....	25
2.2.3 รัฐเป็นนิติบุคคลมหาชนโดยสภาพ.....	26
2.3 แนวความคิดในการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ.....	28
2.3.1 หลักการพื้นฐานที่เกี่ยวกับการควบคุมและตรวจสอบ	
การใช้อำนาจรัฐ.....	28
2.3.1.1 หลักประชาธิปไตย.....	29
2.3.1.2 หลักนิติรัฐ.....	30

2.3.2	ประเภทของการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ.....	32
2.4	รัฐธรรมนูญ : กฎเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดระเบียบอำนาจในรัฐ.....	33
2.4.1	ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ อำนาจอธิปไตย และรัฐธรรมนูญ.....	33
2.4.2	ข้อความคิดเกี่ยวกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant).....	35
2.4.2.1	อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม (Pouvoir Constituant Originaire).....	38
	(ก) ลักษณะสำคัญ.....	38
	(ข) รูปแบบการใช้อำนาจ.....	39
	(ข.1) รูปแบบที่ไม่เป็นประชาธิปไตยหรือ รูปแบบเผด็จการ (Autoritaires).....	39
	(ข.2) รูปแบบประชาธิปไตย (democratiques).....	40
2.4.2.2	อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญที่ได้รับมาจาก อำนาจดั้งเดิม (pouvoir constituant derive) หรืออำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (pouvoir de revision).....	42
	(ก) ลักษณะของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ.....	43
	(ข) รูปแบบการใช้อำนาจ.....	45
	(ข.1) ให้สภานิติบัญญัติเป็นองค์กรที่มีอำนาจ แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ.....	45
	(ข.2) จัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจเต็ม หรือมีอำนาจเฉพาะเจาะจงเพื่อทำหน้าที่ แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ.....	45
	(ข.3) การให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติ ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ.....	45
2.4.3	กระบวนการหรือขั้นตอนในการสถาปนารัฐธรรมนูญ.....	46
2.4.3.1	การยกร่างหรือการเขียนรัฐธรรมนูญ (Drafting).....	46

2.4.3.2	การพิจารณาให้ความเห็นชอบและตั้ง ข้อสังเกตในรัฐธรรมนูญ (Deliberation).....	46
2.4.3.3	การทำให้รัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ (Approval).....	47
2.5	แนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม.....	47
2.5.1	ความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ.....	49
2.5.2	หลักนิติรัฐหรือหลักนิติธรรม.....	50
2.5.3	หลักการแบ่งแยกอำนาจ.....	53
2.5.4	ทฤษฎีสัญญาประชาคม.....	54
3	แนวความคิดทางกฎหมายมหาชนในประเทศไทยว่าด้วยอำนาจรัฐ ตั้งแต่ พุทธศักราช 2521 ถึง 2539.....	55
3.1	แนวคิดอำนาจนิยม : ระบอบเผด็จการ.....	55
3.1.1	หลักการปกครองประเทศภายใต้แนวคิดอำนาจนิยม :	
	ธรรมนูญการปกครอง พุทธศักราช 2520 และ 2534	57
3.1.1.1	ความเป็นมา และหลักการสำคัญของ	
	ธรรมนูญการปกครอง พุทธศักราช 2520.....	59
	(ก) อำนาจในการจัดให้มีรัฐธรรมนูญ : การปฏิบัติ	
	รัฐประหารโดยพลเรือเอกสงัด ชลออยู่.....	59
	(ข) การจัดองค์กรทางการเมืองเพื่อใช้อำนาจรัฐภายใต้	
	ธรรมนูญการปกครอง พุทธศักราช 2520.....	62
	(1) ประมุขแห่งรัฐ.....	62
	(2) สภานโยบายแห่งชาติ : การรับรองสถานะ	
	ทางกฎหมายของคณะปฏิวัติให้เป็นองค์กร	
	หนึ่งตามรัฐธรรมนูญ.....	62
	(3) สภานิติบัญญัติแห่งชาติ : สภาเดียวที่มา	
	จากการแต่งตั้งทั้งหมด.....	63
	(4) รัฐบาล : ฝ่ายบริหารที่มาจากการแต่งตั้ง.....	63
3.1.1.2	ความเป็นมา และหลักการสำคัญของ	
	ธรรมนูญการปกครอง พุทธศักราช 2534.....	64

(ก) อำนาจในการจัดให้มีรัฐธรรมนูญ : การปฏิวัติ รัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อย แห่งชาติ.....	64
(ข) การจัดองค์กรทางการเมืองเพื่อใช้อำนาจรัฐภายใต้ ธรรมนูญการปกครอง พุทธศักราช 2534.....	69
(1) ประมุขแห่งรัฐ.....	70
(2) สภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ : การรับรองสถานะทางกฎหมายของคณะปฏิวัติ ให้เป็นองค์กรหนึ่งตามรัฐธรรมนูญ.....	70
(3) สภานิติบัญญัติแห่งชาติ : สภาเดี่ยวที่มา จากการแต่งตั้งทั้งหมด.....	71
(4) รัฐบาล : ฝ่ายบริหารที่มาจาก การแต่งตั้ง.....	71
3.1.2 ลักษณะการใช้อำนาจรัฐขององค์กรทางการเมืองภายใต้ แนวคิดอำนาจนิยม.....	72
3.1.2.1 รวมศูนย์อำนาจ.....	72
3.1.2.2 การจำกัดอำนาจของรัฐสภา.....	75
3.1.2.3 การให้อำนาจพิเศษแก่ฝ่ายบริหาร.....	76
3.1.3 สภาพการเมืองภายใต้แนวคิดอำนาจนิยม	79
3.1.3.1 รัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ กับนโยบาย ผ่อนคลายทางการเมือง : จุดเริ่มต้นของการเกิดระบอบ กึ่งประชาธิปไตย.....	79
3.1.3.2 รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน กับการยึดทรัพย์ นักการเมืองที่ร่ำรวยผิดปกติ.....	81
3.1.4 บทวิเคราะห์แนวคิดอำนาจนิยม.....	82
3.2 แนวคิดการประนีประนอมระหว่างกลุ่มอำนาจนิยมและ กลุ่มประชาธิปไตยเสรีนิยม : ระบอบกึ่งประชาธิปไตย.....	84

3.2.1	หลักการปกครองประเทศภายใต้การผสมผสานแนวคิดอำนาจนิยม และประชาธิปไตยเสรีนิยม : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ภายใต้บทเฉพาะกาล และ รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติม.....	88
3.2.1.1	ความเป็นมา และหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521.....	89
	(ก) ความเป็นมาในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 : อำนาจใน การจัดให้มีรัฐธรรมนูญและก่อตั้งระบอบการเมือง.....	89
	(ข) การจัดองค์กรทางการเมืองเพื่อใช้อำนาจรัฐภายใต้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 : รูปแบบรัฐบาลในระบบรัฐสภา.....	95
	(1) ประมุขแห่งรัฐ.....	95
	(2) รัฐสภา : ระบบสภาคู่โดยสภาหนึ่งมาจากการ เลือกตั้งและอีกสภาหนึ่งมาจากการแต่งตั้ง.....	95
	(3) รัฐบาล.....	96
3.2.1.2	ความเป็นมา และหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534.....	97
	(ก) ความเป็นมาในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 : อำนาจในการจัดให้มีรัฐธรรมนูญและก่อตั้ง ระบอบการเมือง.....	97
	(ข) การจัดองค์กรทางการเมืองเพื่อใช้อำนาจรัฐภายใต้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 : รูปแบบรัฐบาลในระบบรัฐสภา.....	99
	(1) ประมุขแห่งรัฐ.....	100
	(2) รัฐสภา : ระบบสภาคู่โดยสภาหนึ่งมา จากการเลือกตั้งและอีกสภาหนึ่ง มาจากการแต่งตั้ง.....	100

(3) รัฐบาล.....	101
3.2.2 ลักษณะของบทบัญญัติในการตรวจสอบการใช้อำนาจ ระหว่างองค์กรทางการเมือง.....	102
3.2.2.1 การแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี.....	102
3.2.2.2 การเสนอและการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ.....	102
3.2.2.3 การตั้งกระทู้ถาม.....	103
3.2.2.4 การเปิดอภิปรายทั่วไป.....	103
3.2.2.5 การยุบสภา.....	104
3.2.3 ขอบเขตของบทบัญญัติในการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน.....	120
3.2.3.1 ความมั่นคงหรือเสรีภาพในชีวิตร่างกาย.....	121
3.2.3.2 เสรีภาพในชีวิตส่วนตัวและในครอบครัว.....	121
3.2.3.3 เสรีภาพทางปัญญาและศีลธรรม หรือเสรีภาพทางความคิด.....	121
3.2.3.4 เสรีภาพทางเศรษฐกิจสังคม.....	122
3.2.3.5 สิทธิและเสรีภาพทางการเมือง.....	122
3.2.4 สภาพการเมืองภายใต้การประนีประนอมระหว่าง กลุ่มพลังอำนาจนิยมและพลังประชาธิปไตยเสรีนิยม.....	123
3.2.4.1 รัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ กับการไม่ให้ ความสำคัญกับนักการเมือง.....	123
3.2.4.2 รัฐบาลพลเอกเปรมกับนโยบายต่อสู้คอมมิวนิสต์ และดำรงระบอบประชาธิปไตย.....	127
3.2.5 บทวิเคราะห์แนวคิดการประนีประนอมระหว่าง กลุ่มพลังอำนาจนิยมและพลังประชาธิปไตยเสรีนิยม.....	146
3.3 แนวคิดประชาธิปไตยเสรีนิยม : ประชาธิปไตยโดยผู้แทน.....	148
3.3.1 หลักการปกครองประเทศภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยเสรีนิยม : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 หลังการ แก้ไขเพิ่มเติม.....	149

3.3.1.1	หลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 และการแก้ไขเพิ่มเติม.....	149
3.3.1.2	หลักการสำคัญของการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534.....	154
3.3.2	ลักษณะของบทบัญญัติในการตรวจสอบการใช้อำนาจระหว่าง องค์กรทางการเมือง.....	159
3.3.2.1	การแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี.....	159
3.3.2.2	การเสนอและการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ.....	159
3.3.2.3	การตั้งกระทู้ถาม.....	160
3.3.2.4	การเปิดอภิปราย.....	160
3.3.2.5	การยุบสภา.....	161
3.3.3	ขอบเขตของบทบัญญัติในการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน.....	168
3.3.3.1	ความมั่นคงหรือเสรีภาพในชีวิตร่างกาย.....	168
3.3.3.2	เสรีภาพในชีวิตส่วนตัวและในตัวของบุคคล.....	169
3.3.3.3	เสรีภาพทางปัญญาและศีลธรรม หรือเสรีภาพทางความคิด.....	169
3.3.3.4	เสรีภาพทางเศรษฐกิจสังคม.....	169
3.3.3.5	สิทธิและเสรีภาพทางการเมือง.....	169
3.3.4	สภาพการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยผู้แทน : จุดเริ่มต้นของ แนวความคิดในการปฏิรูปการเมือง.....	171
3.3.4.1	รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ กับ 10 โครงการทุจริต.....	171
3.3.4.2	รัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูร กับการไม่ยอมรับ บุคคลนอกมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี : เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ.....	176
3.3.4.3	รัฐบาลนายชวน หลีกภัย กับความไม่โปร่งใสในการแจก เอกสารสิทธิ์ สปก.4-01.....	178
3.3.4.4	รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา กับการใช้อำนาจหน้าที่ โดยมิชอบของรัฐมนตรี.....	180
3.3.5	บทวิเคราะห์แนวคิดประชาธิปไตยเสรีนิยม.....	185

3.4	แนวความคิดในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนอกสภา.....	189
3.4.1	การควบคุมพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการทุจริต หรือประพฤตินิชอบ หรือร่ำรวยผิดปกติ : คณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตและประพฤตินิชอบในวงราชการ (ป.ป.ป.).....	189
3.4.2	การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ : คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ.....	201
3.4.3	การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง : ศาลปกครอง.....	205
3.4.4	การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารและ ฝ่ายปกครองโดยองค์การนิติบัญญัติ : ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา.....	208
3.4.5	บทวิเคราะห์องค์การตรวจสอบนอกสภา.....	209
3.5	แนวความคิด Constitutionalism ในการปฏิรูปการเมือง.....	210
3.5.1	หลักการสำคัญของการปฏิรูปการเมือง.....	210
3.5.1.1	การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมใน การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ.....	210
3.5.1.2	การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญภายใต้หลักเกณฑ์ทางวิชาการ.....	211
3.5.1.3	การศึกษาวิจัยสภาพปัญหาและสภาพแวดล้อมทาง การเมืองก่อนนำมาสู่การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ.....	211
3.5.2	สาระสำคัญในการปฏิรูปการเมือง.....	212
3.5.2.1	การวางหลักประกันและรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนและส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วม ทางการเมืองการปกครองมากยิ่งขึ้น.....	212
3.5.2.2	การเสริมสร้างเสถียรภาพและประสิทธิภาพให้ องค์กรบริหารของรัฐ.....	212
3.5.2.3	การสร้างองค์กรและกลไกในการควบคุมและตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐ.....	213
3.5.2.4	การทำให้ระบบการเมืองมีความสุจริตและมีความชอบธรรม ในการใช้อำนาจ.....	214
3.5.3	บทวิเคราะห์แนวคิดในการปฏิรูปการเมือง.....	214

4	บทสรุป.....	216
	รายการอ้างอิง.....	222
	บรรณานุกรม.....	231
	ประวัติผู้เขียน.....	234